

Illustratie: Meinbert Gozewijn van Soest

Sterke arm overspeelt hand

Aanvaardbaarheid politiestakingen onder druk door aandacht in politiek en media

Saar van Waegeningh en Kutsal Yesilkagit

Stakingen is een grondrecht dat in beginsel moet worden toegestaan. Maar als gevolg van de aandacht van de politiek en media voor het arbeidsvoorwaardenoverleg bij de politie, lijkt dit recht hier een oneigenlijk machtsinstrument te worden in plaats van een geoorloofd middel om vastgelopen onderhandelingen te doorbreken. Dit is kwetsbaar voor een ambtelijke organisatie die de openbare orde en veiligheid van het land bewaakt.

De politie als hoedervan orde en rust lijkt van andere tijden. Sinds december 2007 voeren de politiebonden collectieve acties omdat zij geen overeenstemming met de minister van Binnenlandse Zaken bereiken over loonsverhoging.

In Nederland is het recht op stakingen niet geregeld in nationale wetgeving. Het is neergelegd in het Europees Sociaal Handvest (ESH) dat rechtstreeks in het Nederlandse recht doorwerkt. Het recht op staking veronderstelt een zwaarwegend belang. Het kan dan ook maar op twee gronden worden beperkt, die worden aangeduid als de spelregelttoets en de proportionaliteitstoets. De spelregelttoets houdt onder andere in dat een staking tijdig moet worden aangezegd en slechts als uiterste middel mag worden ingezet. De proportionaliteitstoets komt erop neer dat als het met de actie beoogde doel niet in redelijke verhouding

staat tot de mogelijke schade, die actie niet geoorloofd is. Daarbij gaat het onder andere om bescherming van rechten en vrijheden van anderen, van openbare orde en nationale veiligheid.

De rechter staat niet snel een beperking op het stakingsrecht toe. Ook bij de recente acties van de politiebonden is dit gebleken. De rechter achtte de aangekondigde afwezigheid bij voetbalwedstrijden zonder meer geoorloofd. Pas waar volgens de rechter de bescherming van de openbare orde en veiligheid in het kader van terrorismebedreiging in het geding was, werd een door de politie geplande staking (bij het Bureau Orde en Bewaking) tegengehouden.

Tange tijd was het echter helemaal niet vanzelfsprekend dat ambtenaren, laat staan de politie, mochten staken. Tot 1980 was in het Wetboek van Strafrecht zelfs een stakingsverbod voor ambtenaren opgenomen. Ook heeft Nederland bij de aanvaarding van het Europees Sociaal Handvest een voorbehoud gemaakt voor ambtenaren. In de jaren tachtig is hierin een kentering gekomen. Vanaf toen werd steeds meer erkend dat ook ambtenaren het recht toekwam te staken. Maar niet iedere

De vier bonden zijn bezig vóór de overtroepen en hun leden voor hun geld te pleven

ambtenaar. Voor ambtelijke functies zoals de politie en defensie werd verdedigd dat stakingen niet toelaatbaar waren omdat zij de openbare orde en nationale veiligheid in gevaar zouden (kunnen) brengen. Dit is uiteindelijk niet in de wet vastgelegd en wordt ook niet in de rechtspraak gevolgd. Toch kwamen stakingen bij de politie tot voor kort zelden voor.

Laten wij dit voorstellen: we zijn onder geen beding voor een verbod op het stakingsrecht van politieambtenaren. Binnen een democratie komt een werknemer of ambtenaar het recht om te staken toe. We maken ons alleen ernstige zorgen over de wijze waarop het arbeidsvoorwaardenoverleg tussen de politiebonden en de minister op dit moment verloopt. Dit overleg is gepolitiseerd geraakt en verworden tot een machtsspel waarbij de redelijkheid en proportionaliteit onder druk zijn komen te staan.

Een belangrijke katalysator van de politisering is de wijze waarop zowel de minister als de bonden de media gebruiken. De minister is herhaaldelijk in de media verschenen om haar eindbod toe te lichten. Daarmee is een (periodiek) arbeidsvoorwaardenoverleg getransformeerd in een politieke kwestie waarmee de minister zichzelf onnodig in een kwetsbare positie heeft gemanoeuvreerd. De minister is al voor een spoeddebat naar de Kamer geroepen. Zij moest aanhoren hoe SP'er Van Raak ervoor pleitte de voorgoeden salarisverhogingen van

Tweede Kamerleden aan de politiebonden af te staan. De PVV liet de minister weten dat 'er 200 euro netto per maand bij moet'.

Ook de bonden treft blaam. Door het debat over de arbeidsvoorwaarden van politieagenten te 'framen' — de politiemans op straat verricht gevaarlijk werk voor te weinig geld — bespelen zij de publieke opinie en proberen burgers te mobiliseren voor een technische kwestie waar gewone burgers in beginsel buiten staan. Dit is een vorm van politiek ondernemerschap dat meer past bij maatschappelijke belangengroepen dan bij een beroepsgroep als de politie. De vier bonden zijn hier uiteraard eigenlijk bezig elkaar te overtroeven en hun achterbannen 'waar voor hun geld' te geven in plaats van zakelijk en doelgericht met hun werkgever te onderhandelen over de cao.

De terughoudendheid in de politiek om stakingen van ambtenaren als de politie toe te staan, is lange tijd niet op de proef gesteld. De huidige gang van zaken lijkt dat wel te doen. Als beide partijen zich dit realiseren en dit ook ter harte nemen, ligt de enige denkbare oplossing in de beslotenheid van de onderhandelingstafel.

Saar van Waegeningh is advocaat arbeids- en ambtenarenrecht bij Leidsadvocaat Kutsal Yesilkagit is verbonden aan het Departement Bestuurs- en Organisationswetenschap van de Universiteit van Utrecht.